

Voorzienigheid en Belofte

Hoe God Zijn universum bestuurt voor het welzijn van Zijn volk

door Bob DeWaay - Issue 113: juli/augustus 2009

Alle Schriftaanhalingen komen uit de Statenvertaling (1977 of HSV)
Vertaling en voetnoten door M.V.

Opmerking: de niet vertaalde, Engelse citaten kunnen eventueel overgeslagen worden. Zij die Engels begrijpen zullen er echter hun voordeel mee doen.

Er was een tijd in de Amerikaanse geschiedenis waarin de term “voorzienigheid” algemeen werd gebruikt. Tijdens de 19de eeuw begreep iedereen de term en ze was belangrijk voor hen. In 1865 gebruikte Lincoln de term “voorzienigheid” (providence) in zijn tweede inauguratietoespraak, en toonde aan dat de term niet enkel belangrijk was, maar dat hij het verschil verstond tussen Gods morele wil en Gods voorzienige wil:

The Almighty has His own purposes. “Woe unto the world because of offenses; for it must needs be that offenses come, but woe to that man by whom the offense cometh”. If we shall suppose that American slavery is one of those offenses which, in the providence of God, must needs come, but which, having continued through His appointed time, He now wills to remove, and that He gives to both North and South this terrible war as the woe due to those by whom the offense came, shall we discern therein any departure from those divine attributes which the believers in a living God always ascribe to Him?^[1]

Tijdens de Amerikaanse Burgeroorlog verwezen brieven van soldaten, van beide kanten, dikwijls naar voorzienigheid.^[2] In 1872 wijdde Charles Hodge een heel hoofdstuk in zijn systematische theologie aan de beschrijving en verdediging van de leer van voorzienigheid. Zijn hoofdstuk begint zo:

God’s works of providence are his most holy, wise, and powerful preserving and governing all his creatures and all their actions. Providence, therefore, includes preservation and government. By preservation is meant that all things out of God owe the continuance of their existence, with all their properties and powers, to the will of God. This is clearly the doctrine of the Scriptures.^[3]

Vandaag hebben de meeste christenen dit concept niet eens in hun geest, laat staan op hun lippen. “Open theïsme”¹ bestrijdt de voorzienigheidsleer door Gods bestuur over Zijn eigen universum te ontkennen. Daar tegenover staat de “emergence theory” die op een pantheïstische of panentheïstische wijze beweert dat God “gewikkeld” is in de schepping en de schepping zich vertoont (emerging) wanneer God voortgaat met te scheppen van daar binnenin.^[4] Overall is er het algemene probleem van theologische onwetendheid die voortkomt uit bijbelse ongeletterdheid en vooroordeel tegen gedegen studie.

De mensen hun gebrek aan kennis van de voorzienigheidsleer (of hun falen daarin te geloven) heeft praktische implicaties. Het ergste is dat christenen beginnen te denken als heidenen, hun toevlucht zoeken tot geestelijke oorlogvoeringsleringen om vloeken en noodlot af te weren. Zij richten zich tot divinatie (waarzeggerij) om goddelijke informatie te zoeken die naar veronderstelling goede

¹ “Open Theïsme”, ook bekend als “openheid theologie” en de “openheid van God”, is een poging om een verklaring te vinden voor de voorkennis van God in relatie tot de vrije wil van de mens. De redenering van het open theïsme is in essentie de volgende: (1) mensen zijn daadwerkelijk vrij, (2) als God de toekomst absoluut zou kennen, dan zouden mensen niet werkelijk vrij zijn, (3) daarom weet God niet absoluut alles over de toekomst. Het Open Theïsme stelt dat de toekomst niet bekend kan zijn. Daarom weet God alles wat er ook maar geweten kan worden – maar Hij weet niet hoe de toekomst er uit ziet. [Bron](#).

resultaten oplevert. Dit alles is een gevolg van hun afvallige visie dat God voor ons slechts kan zorgen wanneer we nieuwe, geheime informatie krijgen

Het doel van dit artikel is de situatie recht te zetten door het beschrijven en verdedigen van de leer van de voorzienigheid. Deze leer is in de Bijbel onthuld, tot zegen van ons en tot heerlijkheid van God.

Is de uitdrukking “alle dingen” letterlijk te nemen?

Volgend vers in Hebreeën beschrijft Gods voorzienigheid: “Hij is de afstraling van Gods heerlijkheid en de afdruk van Zijn wezen en Hij draagt alle dingen door Zijn krachtige woord” (Hebreeën 1:3a). Dit vers wordt dikwijls geciteerd in verbinding met voorzienigheid want het volgt een verklaring over Christus als schepper. Hij schiep het universum en daarna draagt Hij het. De context geeft aan dat “alle dingen” (Grieks *ta panta* “het al”) letterlijk is te nemen. De leer van het continu “dragen” van “alle dingen” verzekert ons ervan dat God aan het bestuur blijft van Zijn eigen universum. Ze weerlegt ook valse ideeën zoals deïsme (dat God, zoals een horlogemaker, louter het universum opwond en het dan verder laat werken op zichzelf). Vermits God in Christus de wereld schiep (Hebreeën 1:2), volgt daaruit dat “draagt alle dingen” alles inhoudt wat geschapen werd.

Een andere passage die dit stelt is deze: “Want door Hem zijn alle dingen geschapen die in de hemelen en die op de aarde zijn, die zichtbaar en die onzichtbaar zijn: tronen, heerschappijen, overheden of machten; alle dingen zijn door Hem en tot Hem geschapen. En Hij is vóór alle dingen, en alle dingen bestaan tezamen door Hem” (Kolossenzen 1:16-17). Hier hebben we een context voor “alle dingen” (*ta panta* wordt gevonden in de verzen 16 en 17) die vastlegt dat Paulus bedoelt dat “alle dingen” letterlijk is te nemen. Hij spreekt van alles wat geschapen is, het zichtbare én onzichtbare, fysisch of geestelijk. Alles buiten God, is geschapen en bijkomend. En ook alles in het universum “bestaat tezamen” door Christus. Christus is de onderhouder, ondersteuner, drager van het universum. Iemand gaf dit commentaar: “Apart from his continuous sustaining activity (note the perfect tense *suneste_ken*) all would disintegrate”.^[5] Alles wat geschapen werd is hierin begrepen; niets uitgesloten.

Het deel van de leer van voorzienigheid (providence), beschreven in de twee bijbelpassages die we zojuist bespraken, wordt “bewaring” of “instandhouding” (preservation) genoemd. Maar dat is slechts één aspect van de voorziening - ze omvat ook bestuur. Charles Hodge legt uit:

Providence includes not only preservation, but government. The latter includes the ideas of design and control. It supposes an end to be attained, and the disposition and direction of means for its accomplishment. If God governs the universe He has some great end, including an indefinite number of subordinate ends, towards which it is directed, and He must control the sequence of all events, so as to render certain the accomplishment of all his purposes.^[6]

Zoals met de component instandhouding, zijn er ook “alle dingen”-uitspraken die te maken hebben met Gods bestuur van voorzienigheid. Paulus spreekt hier tot de Atheense filosofen:

De God Die de wereld gemaakt heeft en alles² wat daarin is, Deze, Die een Heere van de hemel en van de aarde is, woont niet in tempels die met handen gemaakt zijn. Hij wordt ook door mensenhanden niet gediend alsof Hij iets nodig heeft, omdat Hij Zelf aan allen het leven, de adem en alle dingen geeft. En Hij maakte uit één bloed heel het menselijke geslacht om op heel de aardbodem te wonen; en Hij heeft de hun van te voren toegemeten tijden en de grenzen van hun woongebied bepaald. (Handelingen 17:24-26)

Na gezegd te hebben dat God “alles”¹ heeft gemaakt, spreekt Paulus hier van Gods bepaling van de “tijden en de grenzen” van de naties. Dit concept brengt ons ertoe te zien waarom theologen spreken van primaire en secundaire oorzaken van de dingen. Op de scène van de geschiedenis werden de meeste landsgrenzen bepaald door oorlogen en politieke intriges. Maar Paulus beweert dat God de grenzen van de naties bepaalt. Zo zien we dus dat Gods bestuur van de wereld ook zaken omvat

² Grieks: *panta ta*.

die, op de scène van de geschiedenis, bepaald werden door menselijke keuzes, inbegrepen die van slechteriken. We moeten dus de vraag behandelen hoe God een grens kan bepalen, die getrokken werd door mensen, en dikwijls middels boze daden

Zij die christelijke theologie schrijven worden er soms van beschuldigd té gesofistikeerd te werken of teveel verwarrende onderscheidingen te maken. Maar wat christenen behoren te weten is dat er bijbelse redenen zijn die definities en onderscheidingen noodzakelijk maken. De passage die we gaan beschouwen is een heel goed voorbeeld. Theologen zijn met zulke passages en concepten omgegaan om te bekrachtigen wat de Bijbel zegt. In het geval van Gods voorzienigheid en menselijke handelingen werd dit gedaan middels de leer van “simultaniteit” (concurrence). “Simultaniteit” gaat over de relatie tussen primaire en secundaire oorzakelijkheid. Hier enkele definities: “**Secundaire oorzakelijkheid verwijst naar de kracht uitgeoefend door fysieke schepselen. Primaire oorzakelijkheid verwijst naar de oorzakelijke kracht uitgeoefend door God in de loop van kosmische gebeurtenissen**”.^[7] “**Simultaniteit verklaart de relatie tussen deze twee**”.^[8] Laten we voordat we deze theologie onderzoeken, een passage lezen die ons toont dat “simultaniteit” waar is:

Maar nu, maak u geen zorgen en wees niet bedroefd omdat **u mij hiernaartoe verkocht hebt**, want God heeft mij voor u uit gezonden tot behoud van uw leven. De hongersnood heerst nu immers al twee jaar in heel het land en er komen nog vijf jaar waarin er niet geploegd of geoogst kan worden. God heeft mij voor u uit gestuurd, om uw voortbestaan op de aarde zeker te stellen en u in het leven te houden door een grote uitredding. Nu dan, **ú hebt mij niet hiernaartoe gestuurd, maar God Zelf**, Die mij heeft aangesteld als vader van de farao, als heer over heel zijn huis en als bestuurder over het hele land Egypte. (Genesis 45:5-8).

Jozef zei dit tot zijn broers, die hem heel slecht hadden behandeld. God was de primaire oorzaak en werkte zijn reddende voornemens uit door het verhaal van Jozef. De broers waren de secundaire oorzaak (“u hebt mij hiernaartoe verkocht”). Aldus hebben wij “simultaniteit”.

Het volgende komt uit de Westminster Confession en wordt dikwijls geciteerd in dit verband:

God, from all eternity, did, by the most wise and holy counsel of his own will, freely, and unchangeably ordain whatsoever comes to pass: yet so, as thereby neither is God the author of sin, nor is violence offered to the will of the creatures; nor is the liberty or contingency of *second causes* taken away, but rather established.^[9]

Hier moet nu gezegd worden dat het gemakkelijker is te zien dat de Bijbel “voorzienigheid” en, daar deel van uitmakend, “simultaniteit” leert, dan dat het voor ons goed te begrijpen zou zijn hoe dit kàn. Maar we moeten in gedachten houden dat de enige reden dat we weten dat dit waar is, gelegen is het voorkomen ervan in de Bijbel.

Een ander theoloog commentarieert:

In Ephesians 1:11 Paul says that God “accomplishes all things according to the counsel of his will”. The word translated “accomplishes” (*enerego*) indicates that God “works” or “brings about” *all things* according to his own will. No event in creation falls outside of his providence. Of course this fact is hidden from our eyes unless we read it in Scripture. Like preservation, God’s work of concurrence is not clearly evident from observation of the natural world around us.^[10]

In Efeziërs 1:11³ staat dus andermaal een “alle dingen”-uitspraak, die we ook letterlijk moeten nemen. Wat we weten over voorzienigheid, leren we uit de Bijbel. Hoe bijbelser we denken, hoe meer we denken als christenen en niet als de heidenen die geen Bijbel hebben. Het was geen toeval dat Paulus predikte over voorzienigheid tegen de heidense filosofen. Hij verklaarde aan hen de ware God die hen eerder onbekend was.

Ook in het Oude Testament zijn er “alle dingen” uitspraken:

³ Efeziërs 1:11: “In Hem zijn wij ook een erfdeel geworden, wij die daartoe tevoren bestemd waren naar het voornemen van Hem, **Die alle dingen werkt naar de raad van Zijn wil**”.

HEERE, tot in eeuwigheid houdt Uw woord stand in de hemelen. Uw trouw duurt van geslacht tot geslacht; U hebt de aarde vastgezet, zodat zij blijft staan. Naar Uw orde blijven zij ook nu nog staan, want zij **alle** zijn Uw knechten. (Psalm 119:89-91)

Dat God universeel regeert over Zijn eigen schepping, voor Zijn eigen voorgenomen doeleinden, wordt duidelijk geleerd. Ook een andere Psalm leert ons dit:

Want ik weet: de HEERE is groot, onze Heere gaat alle goden te boven. Al wat de HEERE behaagt, doet Hij, in de hemelen en op aarde, in de zeeën en alle diepe wateren. Hij doet dampen opstijgen van het einde der aarde, Hij maakt de bliksem bij de regen, Hij brengt de wind uit Zijn schatkamers tevoorschijn. (Psalm 135:5-7)

De leer van de voorzienigheid moet omarmd en begrepen worden, willen wij een bijbelse wereldbeschouwing hebben. Het veronachtzamen van onderwijs over deze dingen in kerken heeft zoveel christenen beschadigd dat veel kerkgangers zijn beginnen denken (en handelen) als heidenen. Wij moeten begrijpen in wat voor soort universum wij leven, en wat Gods relatie daarmee is, indien we willen denken als christenen en niet als heidenen.

De beroemdste “alle dingen”-uitspraak in de Bijbel wordt hier gevonden: “En wij weten dat voor hen die God liefhebben, **alle dingen** meewerken ten goede, voor hen namelijk die naar Zijn voornemen geroepen zijn” (Romeinen 8:28). Deze passage werpt een belangrijke kwestie op. Hoe is Gods voorzienigheid van toepassing op Gods eigen volk? De wereld is vol boosdoeners die Gods doeleinden tegenstaan. Zijn Gods mensen veilig in Zijn handen zelfs bij de aanwezigheid van boosheid? Deze passage verzekert ons dat dit het geval is. De “geroepenen” weten dat God hen liefdevol verzekert dat alle dingen meewerken “ten goede”, hetgeen gedefinieerd wordt in de volgende verzen: “Want die Hij tevoren gekend heeft, die heeft Hij ook tevoren bestemd om aan het beeld van Zijn Zoon gelijkvormig te zijn...” (Rom. 8:29-30).

Indien “alle dingen” onder Gods controle staan, zouden wij ertoe verleid kunnen worden te denken dat een of andere boosheid in het universum Gods goede plannen zou kunnen ondergraven. Sommigen vinden een vreemd “gemak” in zo te denken. Ik hoorde ooit een beroemde open theïst op de radio tekeer gaan tegen Romeinen 8:28 en hij bespote christenen die er troost in vinden. Hij hing de wereldbeschouwing van “geestelijke oorlogvoering” aan en geloofde dat er slachtoffers vallen in de strijd. Is het waar dat God erin faalt de algehele controle te hebben van Zijn eigen universum en dat Hij zelfs niet de toekomst kent?

Laten we het eind van Romeinen 8 consulteren opdat de context ons het antwoord geeft:

Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus? Verdrukking, of benauwdheid, of vervolging, of honger, naaktheid, of gevaar, of zwaard? (Gelijk geschreven is: Want om Uwentwil worden wij de ganse dag gedood; wij zijn geacht als schapen ter slachting.) Maar in dit alles zijn wij meer dan overwinnaars, door Hem, Die ons liefgehad heeft. Want ik ben verzekerd, dat noch dood, noch leven, noch engelen, noch overheden, noch machten, noch tegenwoordige, noch toekomstige dingen, Noch hoogte, noch diepte, noch enig ander schepsel ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus, onze Heere. (Rom. 8:35-39)

Paulus wil dat zijn lezers deze lijst als universeel nemen, alles omvattend wat wij zouden kunnen bedenken wat Gods goede intenties voor ons zou kunnen doen ontsporen. Wanneer hij zegt “noch enig ander schepsel⁴”, omvat dit alles in het universum buiten God Zelf. De “alle dingen”-uitspraken in Romeinen 8 zijn letterlijk te nemen. De Schepper van het universum, die alle dingen bestuurt, verzekert ons dat alle dingen voor ons ten goede werken - en meer: zelfs de toekomst is erin vervat (“toekomstige dingen”). Gods voorzienigheid omspant zowel ruimte als tijd en omvat alles wat daarin is.

Beschouw volgende “alle dingen”-uitspraak in dezelfde context: “Hoe zal Hij Die zelfs Zijn eigen Zoon niet gespaard, maar voor ons allen overgegeven heeft, ons ook met Hem niet **alle dingen** schenken?” (Romeinen 8:32). Het volk van God: dat zijn de begunstelingen van Zijn voorzienig bestuur over het hele universum! Dit zou ons nederig moeten stemmen en ons tot dankbare aanbidding moeten aansporen.

⁴ Grieks *ktisis*: schepping, schepsel, bouwsel, verordening - Strong's 2937

Het verbaast me dat ik zoveel christenen heb ontmoet die hiervan niets willen horen. Zij denken dat ze zich beter voelen bij het idee dat God het universum niet ten volle onder controle heeft. Ik sprak eens met een persoon die zei: “Maar dit omvat onszelf niet; wij kunnen ons afscheiden van Gods liefde”. Hij wenste een “vrije wil” van de mens om zelf te beslissen, en daardoor buiten de voorzienigheid staan zoals we het gedefinieerd hebben. Deze visie geeft twee belangrijke problemen: 1) Exegetisch is dat onmogelijk omdat mensen mét hun wilskracht begrepen zijn in de lijst. 2) Het stelt in vraag waarom sommige mensen meer vertrouwen hebben in hun eigen wilskracht dan in Gods doeleinden.

Tijdens een publiek debat met een open theïst behandelden wij vragen vanuit het publiek. Eén vraag kwam van iemand die het niet eens met me was. Hij stelde de vraag: “Hoe kan u zekerheid van reding hebben als u gelooft in Gods soevereine genade?” Mijn antwoord was: “Ik begrijp niet waarom iemand meer zekerheid vindt in zijn eigen beslissing-makende bekwaamheden dan in de kracht van God om hem te bewaren”. Het antwoord van het 1000-koppige publiek was een verbazingwekkende stilte. Blijkbaar hadden veel mensen niet van tevoren de implicaties overdacht van hun eigen manier van denken.

De leer van de verzoening omvat “alle dingen” (*ta panta*) en de bijbelse schrijvers verwachtten dat wij dat geloven. De leer is bedoeld om ons te troosten, ook al is het moeilijk voor ons te begrijpen hoe God enerzijds de volledige controle kan hebben over alle dingen in het universum en tegelijkertijd het kwaad in het universum bestaat. Het enige antwoord hierop moeten in de Bijbel gevonden worden. De theologische discussies en de terminologie die voortkomen uit de voorzienigheidsleer ontstaan precies omdat de Bijbel ons zegt dat moreel kwaad bestaat en alle dingen Gods dienaren zijn.

Voorzienigheid en (nood)lot zijn onverenigbaar

Veel mensen zijn in de war over voorzienigheid. Zij denken dat als ze waar is, dan het fatalisme waar is. Fatalisme in minstens twee vormen: heidens fatalisme, dat allerlei plagen vreest van verschillende godheden, en materialistisch-filosofisch fatalisme, dat beweert dat alle gebeurtenissen de noodzakelijke gevolgen zijn van voorgaande oorzaken. In bijbelse tijden was het heidens fatalisme algemeen voorkomend. De leer van de voorzienigheid, die ver staat van het fatalisme, helpt ons juist fatalisme te vermijden.

Een belangrijke inachtneming bij bijbelinterpretatie is de bedoelde oorspronkelijke lezers in beschouwing te nemen, en ook wat de auteur bedoelde met hen te schrijven. In twee belangrijke brieven van het Nieuwe Testament, waar “alle dingen”-uitspraken gevonden worden over Gods voorzienigheid, waren de lezers mensen die leefden tussen heidenen die in fatalisme geloofden. Deze brieven zijn Kolossenzen en Efeziërs.

Wij hebben eerder Kolossenzen 1:16-17 beschouwd om de leer van de voorzienigheid te bewijzen. Laat ons nu beschouwen waarom Paulus dit leerde aan de Kolossenzen in het licht van de valse leringen waaraan zij blootgesteld waren. Zij leefden in een cultuur die geloofde dat het noodlot werd veroorzaakt door vijandige geestelijke machten en dat bepaalde processen en praktijken hen konden beschermen tegen het noodlot.^[11] Paulus' oogmerk was hen aan te tonen dat “in Christus zijn”, Die “alle dingen” schiep en draagt, hen plaatst boven het bereik van de geestelijke machten en krachten. Het kruis heeft hen ontwapend (Kolossenzen 2:13-15).

R. C. Sproul schrijft over “the fates” (de noodlottigheden) in een heidense wereldbeschouwing:

The fates were part of the mythological system of the ancient world, and they were depicted as arbitrary, capricious, and mischievous sub-deities who wreaked havoc among people. Today fate is sometimes seen as a blind force of nature that causes horrible things or good things to happen to us.^[12]

Als christenen weten wij uit de Bijbel dat God transcendent is (d.w.z. niet “in” de schepping zoals bij het pantheïsme of panentheïsme, maar Hij overtreft het) en persoonlijk. Dit moet ons begrip van voorziening informeren. Sproul zegt verder: “De leer van de voorziening van God laat geen ruimte voor (nood)lot; blind of anders. God is niet blind, noch is Hij grillig”.^[13] God zorgt voor het welzijn

van Zijn volk en heeft beloofd dat, wat ons ook overlomt, dat dit deel uitmaakt van Zijn doel voor ons welzijn en Zijn grotere heerlijkheid. Geen geestelijk wezen of (nood)lot kan Gods plan doen ontsporen.

Het seculier humanisme heeft zijn eigen, armzalige versie van (nood)lot. Zonder kenbare God Die in alles inwerkt op het universum, poneren zij het idee van de uniformiteit van oorzaak en gevolg in een gesloten systeem. Dit betekent dat alles wat gebeurt niets meer is dan het gevolg van een reeks voorgaande oorzaken. Dit omvat alle dingen, zelfs onze gedachten. Filosofen die dit geloven hebben gezegd dat indien iemand grondige kennis had van alle verleden en huidige oorzaken, zij perfect de toekomst zouden kunnen voorspellen. Er zijn geen mirakels mogelijk, en menselijke wezens zijn niet meer dan het gevolg van een lange oorzakelijke ketting.

Humanist Paul Kurtz, die zo denkt, kwam tot deze conclusie:

The humanist, on the contrary, asks that we as human beings face up to the human condition as it is. Humanists accept the fact that God is dead; that we have no way of knowing that he exists; or even of knowing that this is a meaningful question. They accept the fact that human existence is probably a random occurrence existing between two oblivions, that death is inevitable, that there is a tragic aspect to our lives, and that all moral values are our own creations.^[14]

Zoals gemakkelijk kan gezien worden is de bijbelse leer van voorzienigheid het tegengestelde van fatalisme. De oneindige, persoonlijke God, Die alle dingen schiep, draagt ook alle dingen. God verwacht van ons niet dat wij blind rondtasten in de duisternis, maar Hij heeft in de Schriften gesproken, voor eens en altijd. Wij kunnen Zijn morele wil kennen, en wij kunnen Zijn voorzienige wil ontvouwd zien in de ontwikkeling van de geschiedenis.

Deze passage in Efeziërs werd geschreven aan een kerk die eveneens bestond uit bekeerde heidenen, die leefden in een heidense gemeenschap die fatalistisch was: “**In Hem zijn wij ook een erfdeel geworden, wij die daartoe tevoren bestemd waren naar het voornemen van Hem, Die alle dingen werkt naar de raad van Zijn wil**” (Efeziërs 1:11). Er staan enkele sterke termen in dit vers over Gods uitgebreide soevereiniteit die “alle dingen” omvat. De context geeft de Efezische christenen de sterkst mogelijke verzekering van hun eeuwige erfenis, enkel op grond van Gods handelingen. Denk na over al deze dingen waarvan Paulus zegt dat ze waar zijn voor ons als christenen: Hij zegende ons met elke geestelijke zegening, Hij koos ons uit, Hij heeft ons voorbestemd ter adoptie als zonen, Hij verlostte ons, vergaf ons, Hij gaf ons genade, Hij maakte Zijn wil kenbaar (verzen 3-10). En nu in vers 11 krijgen we de leer van de voorzienigheid. In feite is Efeziërs 1:3-14 een lange lijst van wat God heeft gedaan om ons te verzekeren van eeuwige redding. Daarna, in Efeziërs 1:15-19 bidt Paulus dat God hun ogen en harten zou verlichten om zich te realiseren hoe groot hun hoop en redding zijn. Maar waarom?

De reden was hen te beschermen tegen hetzelfde soort heidens fatalisme, en de daaruit komende vrees, die de kerk te Kolosse had aangestoken. Van de boosaardige machten werd geloofd dat zij mensen beïnvloedden en ze werden algemeen gevreesd:

*die Hij gewerkt heeft in Christus, toen Hij Hem uit de doden opwekte en zette aan Zijn rechterhand in de hemel, ver boven alle overheid en macht en kracht en heerschappij en elke naam die genoemd wordt, niet alleen in dit tijdperk, maar ook in het komende. En Hij heeft **alle dingen** aan Zijn voeten onderworpen en heeft Hem tot Hoofd over **alle dingen** gegeven aan de gemeente, die Zijn lichaam is en die vervuld is van Hem, Die alles in allen vervult.* (Efeziërs 1:20-23)

Hier hebben we een andere “alle dingen” passage. Net zoals in Kolossenzen leren we dat voorzienigheid niet enkel alles wat bestaat omvat, maar ook tijd, inbegrepen de toekomst. Als zij gezeten zijn in Christus, dan staan zij niet onder de macht en heerschappij (dominion) van vijandige machten. Zij waren veilig, bevrijd van wat zij voordien vreesden.

Uit de passages van Romeinen, Kolossenzen en Efeziërs die we behandeld hebben zou het duidelijk moeten zijn dat Paulus bedoelde dat de leer van de voorzienigheid, die “alle dingen” omvat, geloofd en begrepen zou worden door de kerk, terwille van onze hoop en vertroosting.

Wat problematisch is, is dat er zoveel christenen zijn die ofwel deze leer niet kennen, ofwel ze afwijzen op grond van dat zij denken dat dit God verantwoordelijk maakt voor het kwaad. Sommigen voelen zich meer op hun gemak in het geloof dat tenminste een deel van Gods universum buiten Zijn controle valt, in plaats van te geloven wat de Bijbel duidelijk leert. Ik heb met zorgvuldige exegetische aanwijzingen dat deze “alle dingen”-uitspraken over Gods schepping, Zijn ondersteuning van en Zijn bestuur over het universum, door de geïnspireerde schrijvers bedoeld werden om letterlijk te nemen.

Nu moeten we ons keren tot voorzienigheid in zijn relatie tot het boze en tot ongelovigen.

Gods *morele* wil en Gods *voorzienige* wil

Al vele jaren heb ik dit onderwerp besproken en gedebatteerd met vele christenen vanuit verschillende leerstellingen achtergronden. Gebaseerd op mijn ervaringen doe ik de volgende overwegingen gissing over waarom sommigen weigeren de vertroosting, die God aanbiedt in de voorzienigheidsleer, aan te nemen: zij maken bezwaar wegens het feit dat deze vertroosting enkel de kerk wordt aangeboden. Dit geldt ook zo voor de oudtestamentische geschiedenis. Als God Israël beschermde en redde door het verwekken, verharderen, en oordelen van de farao (Romeinen 9:15-18), dan is voorzienigheid enkel heilzaam voor Gods volk. Het is een erg kwalijke zaak voor de anderen. De voorzienigheidsleer leert niet dat universeel “alles ten goede werkt”. Het leert dat God alle dingen ten goede werkt voor het welzijn van hen die geroepen zijn overeenkomstig Zijn voornemen - en dat betreft niet iedereen. De anderen dienen ook een voorzienigheidsdoel, maar niet heilzaam voor zichzelf. Voorzienigheid gaat over alles wat gebeurt, en dus bevat voorzienigheid goed én kwaad. Zoals te begrijpen valt uit Job zei “zouden wij het goede van God ontvangen, en het kwade niet ontvangen?” (Job 2:10).

Als we enig begrip willen hebben van de hele raad Gods in deze materie, dan moeten we een bijbels onderscheid leren maken: het onderscheid tussen Gods *voorzienige* wil en Zijn *morele* wil.^[15] Wat dit onderscheid noodzaakt is dat God in Zijn voorzienigheid acties verordeneert die tegen Zijn onthulde morele wil ingaan.

We kunnen dat begrijpen door terug te keren naar het verhaal van Jozef. Op het eind zegt Jozef tot zijn broers: “U weliswaar, u hebt kwaad tegen mij beraamd, maar God heeft dat ten goede gewend, omdat Hij wilde doen wat Hij nu gedaan heeft: een groot volk in leven houden” (Genesis 50:20). Door Jozef te gebruiken voor de redding van Jakob en zijn familie, en daarbij de Messiaanse beloften aan Abraham te preserven, werden er veel boze daden bij betrokken. Deze boze daden waren tegen Gods morele wil. Maar God gebruikte deze daden om Zijn reddende voornemens te verwezenlijken. Zijn broers behandelden Jozef slecht, en ook de vrouw van Potifar deed dat, en anderen. Maar God gebruikte die slechte behandelingen om Zijn reddende voornemens te bevorderen. Gods voorzienige wil werd bevorderd door mensen die Gods morele wil overtraden. Dit is precies wat wordt bedoeld met “simultaniteit” (concurrency), wat we eerder besproken hebben.

Deze passage brengt ook de kwestie van *bedoeling* naar boven. Gods bedoelingen zijn goed, maar Jozefs broers waren boos. R.C. Sproul legt dit goed uit:

God's intentions are always good. There is no shadow of turning in Him, no lapses into negligence. He clearly intended for Joseph to be sold into slavery; His purpose in this was altogether holy. The means He used to accomplish this end were the wicked wills of His creatures. They intended something altogether different from God's intent. They mean evil. They committed evil. They were responsible for that evil.^[16]

Dat God het menselijke kwaad aanwendt om Zijn goede voornemens te bevorderen, betreft Hem niet in het kwaad. God is niet de auteur van zonde. Gods voorzienige wil omvat “alle dingen”, zoals we duidelijk in veel Schriftpassages zagen. Als zodanig omvat voorzienigheid goed en kwaad. Gods morele wil, die geopenbaard is in de Bijbel, is enkel goed.

Er zijn andere Schriftplaatsen waar dit kan gezien worden. Bijvoorbeeld, Paulus schreef: “Alle ziel zij de machten, over haar gesteld, onderworpen; want er is geen macht dan van God, en de machten, die er zijn, die zijn van God geordeneerd” (Romeinen 13:1). Toen Paulus dat schreef, was de boze

Nero keizer in Rome. Paulus zag er geen tegenstrijdigheid in dat God Nero als keizer installeerde. Deze Nero en zijn gezagspositie was Gods voorzienige wil. Dat Nero boos was kan gezien worden door zijn handelingen te onderzoeken in het licht van Gods morele wil. Gods voorzienige wil wordt onthuld in de ontvouwing van de geschiedenis. We kunnen deze niet van tevoren kennen, tenzij bepaalde toekomstige gebeurtenissen onthuld zijn in de Bijbelse profetie (zoals er sommige zijn). Maar anders dan wat specifiek in de Bijbel geprofeteerd werd als Gods toekomstige voorzienige wil (zoals het feit dat de Antichrist zal opstaan) kennen we enkel Gods voorzienige wil naarmate de geschiedenis zich ontvouwt. Maar wanneer ze zich ontvouwt, kunnen en moeten we waardebeoordelingen maken over wat goed en boos is m.b.t. de personen en de gebeurtenissen zelf. We moeten bevestigen dat onze leiders door God geordineerd zijn, en we moeten de Bijbel gehoorzamen en voor hen bidden. Maar we moeten ook goed en kwaad beoordelen in het licht van Gods morele wil.

Ik had ooit een discussie met een man die een boek wou schrijven vanuit een theologisch perspectief waarmee ik het oneens was. Wij kwamen bij dit onderwerp en hij weigerde hardnekkig iets anders te geloven dan dat God slechts één wil heeft, namelijk Zijn morele wil. Ik trachtte hem vanuit de Schrift aan te tonen dat dit idee gebrekkig was en niet kon gelden voor alles wat de Bijbel over deze materie zegt. Het baatte echter niet. Onnodig te zeggen dat zijn boek met zijn verwarde theologie gepubliceerd werd. Het is onmogelijk Gods geopenbaarde voornemens te kennen zonder een solide greep op de leer van de voorzienigheid.

In Handelingen vinden we een van de helderste en meest belangrijke voorbeelden van het onderscheid tussen Gods voorzienige wil en Zijn morele wil: “[Deze Jezus, Die door de vastgestelde raad en voorkennis van God overgegeven is, hebt u gevangengenomen en door de handen van onrechtvaardigen aan het kruis gehecht en gedood](#)” (Handelingen 2:23). De afwijzing en kruisiging van Jezus Christus was een voorbeeld van de meest afschuwelijke boosheid in de menselijke geschiedenis. Maar het was Gods “vastgestelde raad en voorkennis”. God wilde dat boze mensen de Messias zouden kruisigen. Maar hun boosheid was tegen Gods morele wil. Er zijn dus twee willen van God, of de Bijbel leert hier een betekenisloze contradictie. Herinner u het onderscheid en de bedoeling in Jozefs verklaring. Petrus’ gehele preek in Handelingen 2 kan samengevat worden als volgt: “Mijn joodse broeders, uw boze bedoelingen brachten uw eigen Messias aan het kruis, maar God bestemde dit ten goede en bewees dit door Hem op te wekken uit de doden”. Zij die de Messias afwezen begingen een morele boosheid waarvoor Petrus hen opriep zich te bekeren (Hand. 2:38). Sommigen van hen deden dat en werden ontvangers van de redding die God had bedoeld middels de dood en opstanding van Christus.

Het was Gods wil en voornemen dat de Messias zou lijden en sterven voor de zonden. Zijn voornemen is altijd heilig en goed. In Jesaja 53:10 staat: “[het behaagde de HEERE Hem te verbrijzelen](#)”. Gods voorzienige bestuur van de geschiedenis - vanaf het beloofde zaad in Eden tot de dood van de Messias - was bestuurd naar de vervulling toe van de belofte dat het zaad van Abraham alle families op de aarde zou zegenen. Al het kwaad dat gebeurde in de tijd vanaf Eva tot de Messias maakte deel uit van Gods voorzienigheid. Dat God iets wil in één betekenis (voorzienigheid) wat tegengesteld in een andere (Zijn morele wil), is een noodzakelijke conclusie uit de Bijbel.

Voorzienigheid en belofte

Er zijn tijden in het bijbelse verslag waar er geen bewijs is dat God tot iemand sprak. Veel kwaad werd gedaan doordat mensen niet geloven dat God kan besturen, hen zegenen en Zijn voornemens kan realiseren, tenzij zij persoonlijke openbaringen van God krijgen. Zij voelen dat zij aanhoudend toevoegsels aan Gods geopenbaarde wil moeten ontvangen om succesvol te zijn of God te behagen. Zij begrijpen niet Gods voorzienigheid en haar relatie tot Gods beloften.

In Genesis gaf God deze belofte: “[Toen zei Hij tegen Abram: Weet wel dat uw nakomelingen vreemdelingen zullen zijn in een land dat niet van hen is; zij zullen daar in slavernij verkeren en men zal hen vierhonderd jaar onderdrukken](#)” (Genesis 15:13). In de loop van de daarop volgende geschiedenis sprak God ook tot de andere patriarchen. Maar vanaf de tijd van Jozef tot de tijd dat God aan Mozes verscheen, is er geen verslag van Gods spreken tot enig iemand.

In de context van dit licht moeten we eens denken aan het verslag van Mozes' geboorte: Mozes' moeder besloot hem in een gepekt mandje te leggen en zond het over de Nijl (Exodus 2:2-3). Zij had geen bijzondere openbaring van God om dat te doen - zij besliste gewoon. Het gebeurde dan zo dat de dochter van farao ging baden in de Nijl. Het gebeurde dan ook zo dat zij het mandje zag en ze zag Mozes erin liggen. Het gebeurde ook zo dat zij besloot het kindje te houden, alhoewel het een Hebreeuws kind was. Ook gebeurde het zomaar dat zij Mozes' zuster toestond een min te zoeken, die Mozes' eigen moeder was. Het gebeurde gewoon dat Mozes de zoon werd van Farao's dochter. Er was geen geopenbaarde wil van God gegeven aan enig iemand van de betrokken personen - zij beslisten naar wat hen gepast leek. Maar achter de scène vervulde God, in Zijn voorzienigheid, Zijn beloften aan Abraham. Hij had gepland Mozes te gebruiken om de Hebreëen uit Egypte te leiden, als een groot volk.

De details vormen geen probleem voor God. Eén implicatie hiervan is dat onze gedachten en beslissingen deel uitmaken van Gods voorzienigheid. In gebieden van het leven die niet door Gods morele wil bestreken worden, kunnen we elke beslissing maken die ons gepast lijkt. Eens gedaan blijkt deze beslissing Gods voorzienige wil te zijn. God gebruikte een schijnbaar willekeurige reeks beslissingen, van Jozefs tijd tot het braambos, om Zijn belofte uit te werken jegens Abraham. De implicaties hiervan zijn ontstellend.

R.C. Sproul veronderstelt dat farao's dochter het geschreeuw van de baby hoorde, en dat dit haar aandacht trok en verwijst ernaar als "de schreeuw die de hele wereld hoorde". Wat ook het geval was, de toekomstige wereldgeschiedenis werd aan Mozes opgehangen toen hij gevonden werd door farao's dochter in de Nijl. Hier is Sproul's opsomming:

We could surmise that if the baby had not cried there would have been no Moses. Had there been no Moses there would have been no incident at the burning bush. No burning bush, no Exodus. No Exodus, no giving of the Law at Sinai. Not Law, no prophets. No prophets, no Jesus. No Jesus, no cross. No cross, no redemption. No redemption, no Christianity. No Christianity, no Western civilization as we know it. . . . But there is no "what if?" in God.^[17]

Het is duidelijk dat God "alle dingen" tezamen draagt, en Hij doet dat zo om Zijn voornemens te bewerkstelligen. De geschiedenis is de ontvouwing van Gods voorzienige wil, voor onze ogen. Het kan lijken dat het "toeval" is, maar dat is niet zo.

Sinds de afsluiting van de nieuwtestamentische canon heeft God nooit meer inerrant en gezaghebbend gesproken tot enig iemand. Dat is wat wij bedoelen met *sola scriptura*. God is niet minder in staat Zijn beloften te houden en Zijn voornemens te realiseren tijdens deze 2000 jaren kerkgeschiedenis dan in de 400 jaren tussen Jozef en Mozes. God heeft de controle over Zijn eigen universum, en Hij gebruikt deze controle ten goede voor hen die de ontvangers zijn van Zijn beloften.

Wat betekent dit voor ons? Er is geen enkele belofte afhankelijk van het hebben van een persoonlijke openbaring opdat we de juiste beslissingen zouden maken. Zelfs onze zonde, die wij zo dikwijls betreuren, kan Gods goede voornemens, zoals onthuld in Zijn beloften, niet verijdelen. Onze zonde wordt altijd gereinigd door het bloed van Jezus, en Hij houdt Zijn belofte om ons te heiligen. Wij zijn veilig. Als christenen een tragedie treft, zoals dat soms gebeurt, is niet één enkele belofte van God in gevaar. Hij beloofde dat Hij alle dingen ten goede werkt voor ons. God breekt Zijn beloften nooit.

Toepassingen

De passages in de Bijbel die de voorzienigheidsleer brengen, staan in contexten waarbij aan Gods volk vertroosting wordt gegeven. God wordt niet geëerd als we weigeren vertroost te worden door het feit dat God het volledige bestuur voert over Zijn eigen universum. God wordt niet geëerd als wij menen dat Gods volledige bestuur zou impliceren dat Hij niet genoeg doet om het kwaad te stoppen. Wanneer wij toelaten dat persoonlijke, filosofische kwesties ons ervan weerhouden te geloven wat God heeft gezegd, dan onteren wij de God van de Bijbel. Dit is ook waar wanneer we denken God te dienen door Hem meer aanvaardbaar voor te stellen in de ogen van sommige mensen. Beste lezer, God biedt u vertroosting aan. Neem ze.

Zoals het staat in Hebreëën is het onmogelijk voor God dat Hij zou liegen. Geen enkele gegeven belofte van God zal falen. God heeft beloofd dat wij nooit zullen afgescheiden worden van Zijn liefde. God heeft beloofd dat ieder die Hij aangenomen heeft zal verheerlijkt worden. Hij heeft beloofd dat Hij ons nooit zal verlaten of in de steek laten. Wij hebben daarom geen reden iets te vrezen op deze aarde. Gods voorziening betekent dat elk geschapen ding onder Zijn controle staat - Zijn volk is dus veilig.

Ieder van ons heeft onbeantwoorde vragen over voorzienigheid. Het concept van oorzakelijke relaties is veel complexer dan enig mens kan bevatten. Wij kunnen enkel weten wat God heeft geopenbaard. Maar wij hebben een keuze: wij kunnen geloven wat God heeft onthuld en overeenkomstig denken, of we kunnen negeren wat God heeft gezegd, en (naar de mate dat wij dit doen) denken als heidenen. De leer van de voorzienigheid zal, indien goed begrepen en geloofd, ons troost geven en ons ervan weerhouden te denken als heidenen.

Eindnoten

1. <http://www.bartleby.com/124/pres32.html>
2. R. C. Sproul, *The Invisible Hand – Do all Things Really Work for Good?* (Dallas: Word, 1996) 13..
3. Hodge, C. (1997). *Systematic theology*. Originally published 1872. (1:575). Oak Harbor, WA: Logos Research Systems, Inc.
4. See Bob DeWaay, *The Emergent Church – Undefined Christianity* (Minneapolis: Bob DeWaay, 2009). Chapter 9 describes emergence theory, its sources, and its errors.
5. O'Brien, P. T. (2002). *Vol. 44: Word Biblical Commentary : Colossians-Philemon*. Word Biblical Commentary (47). Dallas: Word, Incorporated.
6. Hodge, *Theology* (1:581).
7. Sproul, *Invisible*, 104, 105./li>
8. The term “compatibilism” is also used similarly: “It holds that absolute divine sovereignty is compatible with human significance and real human choices”. Wayne Grudem, *Systematic Theology* (Grand Rapids: Zondervan, 1994) 316 n 1.
9. As cited by Sproul, *Invisible*, 100.
10. Grudem *Theology*, 317.
11. Grudem *Theology*, 317
12. Sproul, *Invisible*, 156.
13. Ibid.
14. Paul Kurtz, “What is Humanism?” in *Moral Problems in Contemporary Society; Essays in Humanistic Ethics* ed. Paul Kurtz (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1969), 4.
15. Other theological terminology has been used to describe this distinction, such as “secret will and revealed will” or “will of decree and will of command”. The same issue is addressed whatever the terminology.
16. Sproul, *Invisible*, 94, 95.
17. Ibid. 44.